

Szini kritika

háza, Magyarbánhegyes, Mezőkovács-háza, Celldömölk, Körmend, Rákoscshaba. 18. Pethes Dezső: Sárbogárd, Sásd, Pécsvárad, Tamási, Tab, Enying, Zirc, Győrszentmárton, Zalaszentgrót, Báltaszék, Dunaföldvár, Bácsalmás, Kiszombor, Jánoshalma, Nagykáta, Vecsés, Pomáz, Tiszaföldvár, Nagytétény, Kunszentmárton, Bicske, Pestujhely, Adony, Monor, Sárvár, Kiskunlacháza, Ráckeve, Paks, Felsőgalla, Bánhida, Pilisvörösvár.

Szini kritika, a műbíráltnak egyik fajtája, melynek rendeltetése: egy szinpad műalkotás elemzése és tárgyilagosságra törekvő értékelése. A szinpad előadásnak két tényezője van: a költő alkotása s a színész játéka. E szerint a szinikritikának is van irodalmi (a drámát elemző) s művészeti (a szinpad ábrázolást méltató) oldala. A szini kritikus bírálja a szinpadon előadott drámát is, a színészek játékát is. Ez lényegében két különböző feladat s csak az foglalja őket egységbe, hogy mindakettő esztétikai értékek megállapítására irányul. A szini kritikusok nagy többsége nem mutat mindakét feladatra egyforma hivatottságot és készséget, irodalmi műveltségük és elemző képességük erősebb, mint a színész játékára vonatkozó szakismeretük és mesterségbeli tudásuk. A szini kritikus legtöbb esetben feladatának csak irodalmi oldalára vonatkozólag mondható szakembernek, a színészi alkotásra nézve a legtöbbször csak többé-kevésbé művelt dilettáns. Az, hogy a szini kritika túlnyomó részben irodalmi kritikusok kezében van, azzal a hátránnyal jár, hogy egyre kevesebb figyelemben részesítik a színészek munkáját. Régebbi szini kritikusaink igyekeztek elmélyedni a színészek ábrázolásába, gyakorlati ismereteik hiányát igyekeztek pótolni és gyakran külön tanulmányokat írtak egy-egy nagyhírű színészi ábrázolásról. A múlt század második felének nagy magyar színészeiről eléggé megbízható képet nyerünk az akkori szini bírálatokból. A mi korunk színészi kiválóságairól hasztalan próbál a jövő ilyen képet nyerni korunk szini kritikáiból. Pedig a szini kritikanak egyik leg-

szébb rendeltetése épen az volna, hogy amit csak átmenthet az írott szó segítségével az utókor számára, örökítse azt meg a legtünékenyebb művészet alkotásaiból, melyek a pillanattal együtt elenyésznek. Egyébként magában a szini bírálatban is van valami a színész alkotásának kérészetlenségéből. Csak kivételesen nagy szini kritikusok bírálatai jelennek meg könyvekbe összeválogatva (ezeket is kevesen olvassák), a nagy tömeg napilapok és folyóiratok hasábjain a nappal együtt enyészik el s rögtön elveszti érdekességét. A szini kritika ma már csak igen csekély mértékben szolgálja hivatását: hogy helyes irányba vezesse s művészi megértésre nevelje a közönséget, eszméltesse hibáikra az írókat és színészeket, fejlessze ízlésüket és fokozza becsvágyukat. Elvesztette tekintete elől azt a nemes rendeltetését, hogy segítségére legyen a közönségnek és a színésznek egyaránt. A napisajtó fellendülésével jellegzetes újság-kritikává formálódott, amely sebtiben, egyszeri látásra és hallásra készül. Régebben gyakran nem is az első előadás után jelent meg a bírálat, hanem több előadást is megnézhetett a bíráló s alaposan szólhatott hozzá a darabhoz is, a színészek játékához is. Amennyit ma frissességben és közvetlenségben nyer a szini kritika, annyit elveszít alaposságban. Régebben egész színészi pályákról, egy-egy színház munkásságának hosszabb-rövidebb szakáról, egyes ciklusokról is készültek szini kritikák; ezek ma már egyre ritkábbak. A szini kritika legkezdetlegesebb formájában a görög dráma virágkoráig vezethető vissza. A görög dráma, eltérően az újabb kortól, agonális jellegű volt, azaz szerzőik versenyeztek vele. A versenyre benyújtott darabokat elsőfokon egy hivatalnok, másodfokon öt versenybíró (dramaturgos) bírálta meg. Igazán azonban csak az újságírás föllendülése virágoztatta fel s juttatta nagyobb jelentőségre a szini bírálatot. Nálunk csak a XVIII. század végén indult meg a színjátszás; szini kritikánk még ennél is rövidebb multra tekinthet vissza. Eleinte nem is gondolhatott igazi hivatásának betöltésére. A színészet nálunk nemzeti közügy